

השווה הכתוב אשה לאיש

פתחא דסוגיא

השווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, וכן ואלה המשפטים השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה, ובתוספות חדשו דברים לומר מכאן שהאשה כשירה לדון, שהרי במקרא זה לא דבר אלא בדינין כדכתוב אשר תשים, ובזו השוה אשה לאיש, ואף הם מסתייעים מדבורה שנאמר עליה והיא שופטה את ישראל, וכשהשבנו להם ממה שאמרו בסנהדרין כל הכשר לדון כשר להעיד, והרי אשה אינה כשירה להעיד כדכתיב ועמדו שני האנשים, הם מפרשים כל איש הכשר לדון כשר להעיד, ומכל מקום אין הדברים כלום לא נאמר כאן השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה, אלא לעשות להם דין בעניניהם בכל עסקיהם הן לתביעותיהם הן לתביעות שעליהם, ופירוש הדברים אלה המשפטים אשר תשים לפני כלם להיות נדונין בהם, ולא פירט בהם אנשים אלא אף נשים בכלל, ומה שנסתייעו מדבורה לא היה אלא מתורת אדנות ושלטנות מצד מעלה יתרה שהיתה לה, ומכל מקום כל מעשיה על פי דינין נעשים (מאירי קידושין לה.).

אשת איש
שנתחייבה
שבועה
משביעין
אותה
(תשבץ)

ביאורא דתלמודא

והנשים בכלל הנזק – בין שהזיקה היא את אחרים, בין שאחרים הזיקוה, דין האיש ודין האשה שוין בנזקין (רע"ב קידושין פ"א מ"ג). השווה הכתוב אשה לאיש – אבל היכא דכתיב בהדיא איש התם ודאי איצטריך ריבויא (תוספות הרא"ש קידושין לה.). לכל עונשין שבתורה – ולאין עונשין מלקות הן (רש"י קידושין לה.). דשייך בהו חטאת ודלא שייך בהו חטאת אתיאי מביניא, או אי נמי סברא הוא לאוקומי ריבויא לכל עונשים מאחר שהשוה אשה לאיש בכל הני דוכתי (תוספות הרא"ש שם). אשר תשים לפניהם – כולן בכלל (רש"י). השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה – יש שפירשו בין לדון בין לידון (ריטב"א). לכל מיתות שבתורה – שיתחייב ההורגן עליהם מיתה וכן השור כופר (רש"י קידושין לה.). ולא איירי באשה שהמיתה שתתחייב כמו איש (תוספות). ואשה שהמיתה לא מהכא נפקא אלא ממקום אחר הוא בא, ואיני יודע מהיכא, ואפשר מדכתיב מות יומת הרוצח דכל היכא דלא כתיב איש אחד האיש ואחד האשה (רשב"א). כי היכי דתהוי לה כפרה – דמכל מקום איצטריך כפרה היכא דכתיב בה עונש לנשים בהדיא כגון גבי עריות (תוספות קידושין לה.). כי היכי דתהוי לה חיותא – דאי ליתא בכלל דינין אין לה חיים הכל גוזלין אותה והיא גוזלת את אחרים והכל בדילין הימנה (רש"י שם). דאי לא הואי בכלל דינין הוי פרשי תגרי מינה (רש"י בבא קמא טו.). איש דבר מצוה אין – משלם בעל השור כופר לירשיים משום דבטליה ממצות (רש"י).

ליקוטא דתלמודא

שנו חכמינו (בבא קמא טו.) דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה: והנשים בכלל הנזק. מנהני מילי, אמר רב יהודה אמר רב, וכן תנא דבי ר' ישמעאל, אמר קרא איש או אשה כי יעשו מכל חטאת, השווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. דבי רבי אלעזר תנא ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה. דבי חזקיה ורבי יוסי הגלילי תנא, אמר קרא והמית איש או אשה, השווה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה. וצריכי דאי אשמעינן קמייתא, התם הוא דחס רחמנא עליה, כי היכי דתהוי לה כפרה, אבל דינין, איש דבר משא ומתן אין, אשה לא ואי אשמעינן דינין, כי היכי דתהוי לה חיותא, אבל כפרה, איש דבר מצוה אין, אשה דלאו בת מצוה לא, ואי אשמעינן הני תרתי, הכא משום כפרה והכא משום חיותא, אבל לענין קטלא, איש דבר מצוה לשלם כופר, אשה לא. ואי אשמעינן כופר, משום דאיכא איבוד נשמה, אבל הני תרתי דליכא איבוד נשמה אימא לא, צריכא.

עוד דרשו רבותינו (מכילתא פרשת משפטים מסכתא דניקין פרשה ו) גבי נזיקין:

היה רבי ישמעאל אומר, הואיל וכל הנזקים שבתורה סתם ופרט הכתוב באחד מהם שעשה בו נשים כאנשים, אף פורט אני לכל הנזקים שבתורה לעשות בהם נשים כאנשים. רבי יאשיה אומר, איש או אשה, למה נאמר, אלא לפי שהוא אומר וכי יפתח איש בור, אין לי אלא איש, אשה מנין, תלמוד לומר איש או אשה, השווה הכתוב אשה לאיש לכל הנזקין שבתורה.

אור תורה

דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל בה' ואשקמה הנפש ההוא. (במדבר ה')

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. (שמות כא א)

ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והיעד בעקליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעקליו יומת. (שמות כא כט)

האידינא אליבא דשמעתא

דין אשה לגבי להיות נידונית ודנה

הובא בסוגיין הך כללא דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה, ובתוספות (גיטין פח: תוד"ה ולא) הקשה שהרי אשה אינה כשרה לדון, וז"ל: 'ובבבא קמא דרשינן מינה דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה ואשה פסולה לדון דתנן בפ' בא סימן כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד כדמוכח בהחובל ובפרק שבועת העדות'. ע"כ. ועי"ש שתירץ דכלל זה דכל הכשר להעיד כשר לדון, אינו אלא באנשים, ומביא בסוף דבריו שיטת הירושלמי דאכן אשה אינה נידונית ואינה דנה. ועיין עוד בענין זה מה שכתב בתוספות (שבועות ל. תוד"ה כל כבודה) שאשה יכולה להידון בבית דין על ידי שמוסרת טענותיה ביד אחר, וז"ל: 'ויש לומר דגבי עדים על כרחך צריכין לבא דאין עד מפי עד כשר אבל לדין יכולה למסור טענותיה ביד אחר'. ע"כ. ועיין בשו"ת תשב"ץ (ח"ד סימן ל"ז) שמביא מחלוקת הפוסקים גבי האם משביעים אשה בבית הדין, וז"ל: 'תשובה אמת הוא כי רב האי ז"ל כתב שאשת איש אין משביעין אותה אלא כותבין לתובעה כי היא נתחייבה לו שבועה ואם תתאלמן או תתגרש תשבע. אך הרא"ש ורבים מהפוסקים ז"ל כולם הסכימו שאשת איש שנתחייבה שבועה שמשביעין אותה כי השווה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה, וכן פסק גדול האחרונים מהר"י קארן ז"ל'.

מתי אשה כשרה לדון

כתב בתוספות (גיטין פח: תוד"ה ולא) שדבורה שופטה את ישראל כיון ששרתה עליה השכינה, וז"ל: 'ומדבורה דכתיב בה והיא שופטה את ישראל אין ראייה דאשה כשרה לדון דשמא לא היתה דנה אלא היתה מלמדת להם הדינים, אי נמי שמא קיבלו אותה עליהם משום שכינה'. ע"כ. הרי שלשיטת התוס' אם שרתה עליה שכינה כשרה לדון. ועיין בספר החינוך (מצוה ע"ז) שמביא דעות החולקות גבי כשרות אשה לדון, ומסיק דבדיני ממונות לכולי עלמא שפיר אשה כשרה לדון, וז"ל: 'ונוהגת מצוה זו בזכרים, אבל לא בנשים,

עומקא דסוגיא

איש אין אשה במשמע עד שיפרש לך הכתוב.

ג. גבי הא דאמרו ז"ל (קידושין לה:) דאיש בר מצוות הוא ואשה לא, כתב בתוספות שם (תוד"ה איש) דלאו דווקא אינה חייבת, אלא שאינה חייבת כל כך כמו איש, כיון שיש מצוות עשה שהזמן גרמא. ועיין מה שכתב בזה בארוכה במשנה הלכות (חלק י"ז סימן צ"ב) דהא דנשתנו מאנשים במצוות אינו משום דלא חייבות במצוות, אלא כי הא דלגיונו של מלך כל חד וחד כפום ענייניו ומעלתו, וכמו שנשתנו ישראל מלויים ולויים מכהנים, עי"ש דבריו.

דבקבלה ודאי הכל כשרים, דכל תנאי שבממון קיים (החינוך)

מראי מקומות

- א. בבא קמא טו.
- ב. מכלילתא פרשת משפטים מסכתא דניוקין פרשה ו פנים יפות במדבר ה' ו
- ג. קידושין כה. תוד"ה אלא בווי
- ה. ריטב"א קידושין לה.
- ו. גיטין פח: תוד"ה ולא שבועות ל. תוד"ה כל כבודה
- ח. שו"ת התשב"ץ ח"ד סימן ל"ז
- ט. גיטין פח: תוד"ה ולא חינוך מצוה ע"ז
- יא. רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה'
- יב. ספרי דברים פסקא י"ד יג. מגילה יד:
- יד. שו"ת משנה הלכות ח"ז סימן רנ"ד
- טו. ערוך השולחן ח"מ סימן ז' ס"ד
- טז. אגרות משה יו"ד ח"ב סימן מ"ה
- יז. קידושין לה:
- יח. שם תוד"ה איש
- יט. שו"ת משנה הלכות חלק י"ז סימן צ"ב